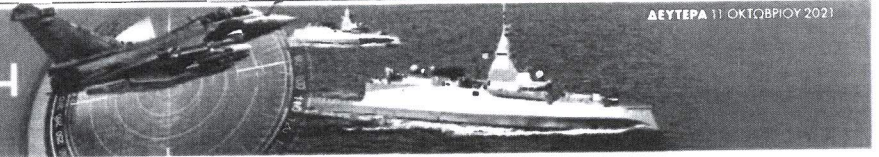

48 ΤΑ ΝΕΑ

ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΟΥΛΑΤΟΥ

Ένα (ατελές) άλμα προς την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία

Είναι βαρύνουσα σημασία η ελληνογαλλική στρατηγική συμφωνία, η όχι μόνο για την προφανή συμβολή της στην αμυντική αποτρεπτικότητα της Ελλάδας απέναντι στην κλιμακούμενη στρατικοποίηση της Τουρκίας. Πέραν των δύο αντισυμβαλλόμενων χωρών, η συμφωνία συνιστά μεγάλο βήμα προς την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία και τη διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής της ΕΕ.

Η ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής μεταξύ των δύο χωρών (άρθρο 2) αναπαράγει τη σημαντική ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής του άρθρου 42 παρ. 7 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το άρθρο 42 παρ. 7 ισχύει μιν για όλα τα άλλα κράτη - μέλη, με την επιφύλαξη όμως του ιδιαίτερου χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας κι άμυνας συγκεκριμένων κρατών - μελών και των δεσμεύσεών τους στο ΝΑΤΟ. Από το άρθρο 2 της διμερούς ελληνογαλλικής συνθήκης αποσιιάζουν τέτοιες επιφυλάξεις. Το άρθρο 2 συγκεκριμενοποιεί τη σχετική ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής, αναφέροντας ρητά την παροχή στρατιωτικής βοήθειας, και θέτοντας ως μόνες προϋποθέσεις η ένοπλη επίθεση να λαμβάνει χώρα εναντίον της επικράτειας Ελλάδας ή Γαλλίας, και οι δύο χώρες να συμφωνούν ότι κάτι τέτοιο πράγματι συντρέχει.

Η διμερής συμφωνία είναι θα έλεγε κανείς ευνοϊκά ετεροβαρής υπέρ της Ελλάδας. Είναι (θεωρητικά) πιθανότερο η Γαλλία να κληθεί να συνδράμει την Ελλάδα σε επίθεση εναντίον της ελληνικής επικράτειας από ό,τι η Γαλλία να δεχθεί επίθεση στο έδαφός της, δημιουργώντας τότε υποχρέωση αμυντικής συνδρομής από την Ελλάδα. Η πρόβλεψη δεν περιλαμβάνει επίθεση εκτός εθνικής επικράτειας, όπως θα ήταν π.χ. μια επίθεση εναντίον γαλλικών δυνάμεων στο Μάλι. Αντιστοίχως βέβαια, κατά κυρίαρχη νομική ερμηνεία, η ρήτρα δεν καλύπτει την παραβίαση κυριαρχικών δικαιωμάτων (υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ) ούτε παραβίαση εναέριου χώρου

εάν αυτές δεν συνοδεύονται από ένοπλη επίθεση εναντίον τμήματος της επικράτειας (δηλαδή εδαφικής επικράτειας, εναέριου χώρου και αιγιαλιτιδών ζώνης). Είναι όμως προφανές ότι για να διατηρήσει ενεργό το ελληνογαλλικό σύμφωνο αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής (και την ευρωπαϊκή άμυνα συνολικά), η Ελλάδα θα πρέπει να είναι έτοιμη να ενισχύσει με αποστολή ειδικών εκπαιδευμένων δυνάμεων τη σύμμαχο Γαλλία στο Σαχέλ ή όπου αλλού χρειαστεί.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι αναφορές στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας. Η ελληνογαλλική συμφωνία ρητά προβλέπει ότι, ενώ το ΝΑΤΟ παραμένει το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας, τα δύο κράτη συνεχίζουν να ενισχύουν την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ, και την προοδευτική διαμόρφωση μιας Πολιτικής Άμυνας της Ένωσης (άρθρο 3), καθώς και την ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ και την κυριαρχία της Ευρώπης (άρθρο 7). Η ελληνογαλλική συμφωνία έχει ως νομική βάση το άρθρο 42 παρ. 7 της Συνθήκης ΕΕ, στο οποίο παρατίθενται επίσης οι σχετικές διατάξεις της παρόμοιας γαλλογερμανικής Συνθήκης του Λακεν (2019). Με τη συνθήκη εκείνη, που υπογράφηκε μεταξύ Μακρόν και Μέρκελ, οι δύο χώρες είχαν δεσμευθεί να εμβριθούν τη συνεργασία τους σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, άμυνας και ασφάλειας, «παρέχοντας κάθε υποστήριξη ή βοήθεια, συμπεριλαμβανόμενης και στρατιωτική ισχύ, στο ενδεχόμενο ένοπλης επίθεσης στην επικράτεια τους» (άρθρο 4).

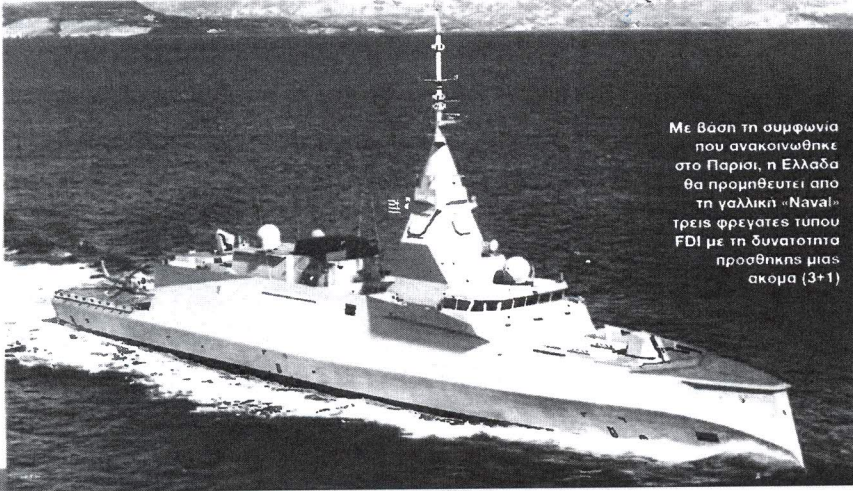
Εδώ και καιρό, ο πρόεδρος Μακρόν προσπαθεί να ταρξεί τα λιμνάζοντα νερά στον τομέα της ευρωπαϊκής αμυντικής ενοποίησης. Η Γαλλία είναι κύριος επισπεύδων καθώς αντιλαμβάνεται το πεδίο αυτό ως περιοχά υπεροχής της έναντι της Γερμανίας. Προσπαθεί έτσι η Γαλλία να εξασφαλίσει και το ισοζύγιο ισχύος που, λόγω γερμανικής υπερανταγωνιστικότητας στην ευρωζώνη, έχει γείρει υπέρ του Βερολίνου.

Παρά τον πάγιο ευρωατλαντικό της προσανατολισμό, η Γερμανία ρητορικά τουλάχιστον υποστηρίζει το εγχείρημα της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας, και κατά την περίοδο Τραμπ φαινόταν έτοιμη να αναλάβει πρωτοβουλίες σύγκλισης με τις προσπάθειες Μακρόν. Η εκλογή Μπίλντεν ανέκοψε αυτή την τάση, ενισχύοντας την παραδοσιακή αντίληψη της γερμανικής Κεντροδεξιάς ότι το ΝΑΤΟ καλύπτει τις αμυντικές φιλοδοξίες της Γερμανίας. Οι εξελίξεις στο Αφγανιστάν κι έπειτα στον Ινδο-Ειρηνικό (συμφωνία ΑUKUS) τόνωσαν ξανά το εγχείρημα της ευρωπαϊκής αυτονομίας. Όμως τα προβλήματα παραμένουν: η δημοσιονομική αυστηρότητα (την οποία θα απαιτήσουν οι Φιλελεύθεροι εταίροι της επίσημης γερμανικής κυβέρνησης) θα απετρέπει την αύξηση του γερμανικού αμυντικού προϋπολογισμού (που παραμένει κάτω από 2% παρά τις πιέσεις των ΗΠΑ). Οποιαδήποτε δημοσιονομική χαλάρωση (χάρη στις πιέσεις Σοσιαδημοκρατών και Πρασίνων) θα κατευθυνθεί σε πράσινες ή άλλες επενδύσεις αλλά μάλλον όχι στην άμυνα. Άρα η Γερμανία δεν θα εμποδίζει μιν, αλλά θα αδυνατεί να δώσει αποφασιστική ώθηση στις γαλλικές φιλοδοξίες αμυντικής ενοποίησης.

Η ελληνογαλλική συμφωνία ενισχύει τη διαλειτουργικότητα των αμυντικών δυνατοτήτων και μέσω αυτής την αμυντική ενοποίηση της Ευρώπης και τον ευρωπαϊκό πυλώνα του ΝΑΤΟ. Βέβαια η συμφωνία πιθανώς θα ήταν περιττή εάν το άρθρο 5 του ΝΑΤΟ δεν ήταν ουδέτερο σε πιθανή εμπλοκή μεταξύ δύο συμμάχων, όπως η Ελλάδα κι η Τουρκία. Με διπλώσεις του ο Έλληνας Πρωθυπουργός κατέστησε σαφές ότι η ΕΕ θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναλάβει στρατιωτικές επιχειρήσεις σε περιοχές που δεν ενδιαφέρουν το ΝΑΤΟ, όπως το Σαχέλ και η Ανατολική Μεσόγειος, ή ακόμα και χωρίς έγκριση ΝΑΤΟ, σε περιοχές όπου διακυβεύονται ευρωπαϊκά συμφέροντα. Ο βαθιός αυτονομίας από το ΝΑΤΟ δεν πρέπει βέβαια να υπερτινίζεται: οι γαλλικές στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Σαχέλ επωφελοούνται από την κρίσιμη υποστήριξη (εφοδιαστική και πληροφοριών) των ΗΠΑ.

Η ελληνογαλλική συμφωνία δίνει ώθηση στη μεσογειακή διάσταση εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Οι άλλες χώρες της νότιας ευρωπαϊκής περιφέρειας (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) υποστηρίζουν παραδοσιακά την περαιτέρω πολιτική ολοκλήρωση στην εξωτερική πολιτική και ασφάλεια. Δεν είναι έτοιμες να προσδεθούν στο άρμα της Γαλλίας, ακόμα περισσότερο της γαλλο-ελληνικής συμμαχίας - τα συμφέροντά τους απέναντι στην Τουρκία διαφοροποιούνται, κυρίως λόγω μεγάλης οικονομικής έκθεσης Ιταλίας και Ισπανίας. Όμως η ευρωπαϊκή στρατηγική ενοποίηση τις βρίσκει θετικές. Και η όλο και σαφέστερη απομάκρυνση των ΗΠΑ από τη Μεσόγειο, καθώς επικεντρώνεται στον Ινδο-Ειρηνικό, θα αυξάνει την πεπιστικότητα του εγχειρήματος της στρατηγικής αυτονομίας.

Τα εμπόδια θα έρχονται κυρίως από τις Βόρειες και Ανατολικές χώρες της ΕΕ, που βλέπουν το ΝΑΤΟ ως αποκλειστικό πάροχο προστασίας, απέναντι στη Ρωσία και (σε αυξανόμενο βαθμό) την Κίνα. Η ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία θα προχωρήσει. Αλλά όχι με όλους μέσα.

Με βάση τη συμφωνία που ανακοινώθηκε στο Παρίσι, η Ελλάδα θα προμηθευτεί από τη γαλλική «Naval» τρεις φρεγάτες τύπου FDI με τη δυνατότητα προσθικής μιας ακόμα (3+1)

Ο Γιώργος Παουλάτος είναι καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, γενικός διευθυντής στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)